

УДК 636.127.1.082.2

ОЦІНКА ПЛЕМІННОГО ВИКОРИСТАННЯ ЖЕРЕБЦІВ – ПЛІДНИКІВ ОРЛОВСЬКОЇ РИСИСТОЇ ПОРОДИ У ЗВ'ЯЗКУ З ЇХ СЕЛЕКЦІЙНИМИ ХАРАКТЕРИСТИКАМИ

Соболь О. М., к. с.-г. н., доцент
Херсонський державний аграрний університет

У статті наведено результати досліджень поголів'я жеребців – плідників орловської рисистої породи, які були атестовані на 2006 - 2015 роки для доплемінного використання в суб'єктах племінної справи з конярства. Були проаналізовані ознаки проміри, жвавість, відтворні якості. Жеребці – плідники належали до 9 заводських ліній породи. За показником кращої жвавості на дистанцію 1600 м межі коливань складали 2.01,6. - 2.36,9 хв., сек., , цей показник не мав впливу на репродуктивні якості жеребців плідників. Для всіх жеребців – було характерно малоінтенсивне племінне використання (5,9...8,5 кобил/рік), племінне використання жеребців – плідників класу 2.05 і жвавіше було найвищим. Ріст жеребців – плідників не мав впливу на інтенсивність племінного використання. Найбільш придатними для використання в масовому конярстві були представники ліній Пілота, Воїна, Болтіка і Піона.

Ключові слова: орловська рисиста порода, жеребці – плідники, лінії, проміри, жвавість, відтворні якості

У конярстві робочо-користувального напрямку до кобилам пред'являються вимоги вираженості бажаного для конкретного виду використання типу, фортеці конституції, гарного розвитку, можливості збереження вгодованості, а згодом і хорошої працездатності. Жеребці для отримання потомства від робочих кобил повинні володіти якостями поліпшувачів. Кращим методом розведення для цього напрямку конярства може бути змінне схрещування. У цьому схрещуванні можливо використовувати жеребців орловської рисистої породи, російської та радянської ваговозних порід [1].

Успіх роботи багато в чому залежить від вибору поліпшуючої породи, що визначається основним призначенням виробленої продукції, а також умовами розведення коней в господарстві. Для досягнення найкращих результатів потрібно вибрати конкретну породу для його поліпшення. При виробництві робочих коней, що характеризуються високою і різнобічною продуктивністю, надзвичайно перспективно змінне дво- і трьохпорідне схрещування з використанням жеребців ваговозних, запряжних, рисистих або верхово-запряжних порід [2].

В останні десятиріччя формується стереотип, що такий сегмент тваринництва як конярство не важливий або нішевий і поступово відмиратиме і його називають безперспективним. Кількість поголів'я коней в Україні щороку знижується. Так, за даними Держкомстату, тільки за 2015 рік стало менше на 11 тис. голів загального поголів'я коней. Станом на 1 січня 2016 року їх було 305,8 тис. голів. Це більше ніж удвічі менше у порівнянні із 2001 роком, коли господарства усіх категорій тримали 701,2 тис. голів. Найбільше коней утримують у присадибному секторі. Станом на 1 січня їх було 284,6 тис. голів [3].

Отже, основним напрямом розвитку конярства в Україні залишається робоче-користувальне, поліпшення робочих коней стає необхідною умовою подальшого розвитку усієї галузі. Основою племінних заходів в поліпшенні коней в Україні являється обґрунтований вибір покращуючої породи.

Мета досліджень. Як покращувач сільськогосподарської коні орловський рисак поширений ширше, ніж будь-яка інша порода. Ця роль породи була відображена у всіх планах породного районування кінських порід. Практично у всіх регіонах країни, орловські жеребці використовувалися для отримання сільськогосподарської коні різних напрямків використання – від обробітку ґрунту, транспортування вантажів до пасіння худоби [4].

Найвища інтенсивність використання коней припадає на період бездоріжжя, коли опір дороги може підвищуватися до 0,1 - 0,15. При невеликому нормальному тяговому зусиллі дрібного безпородного коня маса корисного вантажу стає занадто малою, щоб забезпечити економічну доцільність використання, отже, і утримання коня. Тому поліпшення запряжних коней є необхідною умовою збереження привабливості їх утримання як в дрібних, так і в великих господарствах [5].

Досвід багатьох господарств України також свідчить про високу конкурентоспроможність гужового транспорту порівняно з іншими його видами на внутрішадібних перевезеннях, в умовах бездоріжжя і під час виконання робіт на присадібних ділянках.

Головною передумовою ефективної організації використання робочих коней є встановлення відповідності між наявністю поголів'я коней і потребою господарства в них. В більшості господарств Південного та Східного регіонів країни кількість робочих коней менша за нормативну.

Підвищенню ефективності використання робочих коней сприяє ведення племінної роботи в масовому конярстві, організація вирощування коней – поголів'я, правильне планування його роботи, періодичний контроль за відпрацьованими коне-днями та їх собівартістю. Велику роль в ефективності робочого використання робочих коней відіграє рівень їх робочих якостей [6].

В сучасних умовах ведення галузі молодняк переважної більшості фермерських та селянських господарств внаслідок використання неякісного маточного поголів'я та доморослих жеребців – плідників дрібний і має недостатню масу, що пов'язано як з погрішностями годівлі та догляду, так і з відсутністю використання плідників поліпшуючих порід. Так, в умовах місцевих випробувань на доставку вантажів неполіпшені кобили показали найгірші результати кроком, дистанцію риссу з ознаками втомлення подолали не всі представниці групи. Найкращі показники робочих якостей мали кобили орловської рисистої та російської вагозної порід [7, 8].

Виникає проблема, як співвідносяться роботоздатність та відтворні якості коней рисистого напрямку. В 80 – 90 роках ХХ сторіччя та раніше багатьма дослідниками було доведено, що у рисистому кіннозаводстві селекція на жвавність знижує відтворні характеристики, насамперед, кобил (Б. М. Гопка, Л. В. Максименко, 1976, В. А. Лебедев, 1988, М. Ю. Алексеев, 1998, В. В. Калашников, 1999, Л. К. Николаєва, 2002, та ін.).

В пізніших дослідженнях І. А. Супруна кобили орловської рисистої породи, які показали помірну жвавність (2 хв. 10,1 сек. і тихше) характеризувалися високою плодючістю. Діловий вихід лошат у представниць даного класу жвавності становить 71,3 %, що значно (на 6,1 %) перевищує показники кобил більш престижного класу жвавності – 2 хв. 05,1 сек. – 2 хв. 10 сек. Діловий вихід лошат у кобил російської рисистої породи, що мають помірну жвавність (2 хв. 10,1 сек. і тихше) становив 71,1 %, що значно перевищує показники кобил найпрестижніших класів жвавності – 2 хв. 05 сек. і швидше, 2 хв. 05,1 сек. – 2 хв. 10 сек. Підтвердженням цього був найвищий вихід лошат у кобил, невипробувані на іподромі, – 71,7 % [9].

В дослідженнях К. В. Кассеїнової кобили класу 2.10 відрізнялися зниженими показниками плодючості в порівнянні з менш швидкими повними сестрами і підлозі сестрами (по матері). Відсоток благополучної вижеребки у кобил класу 2.10 був нижче, ніж у повних сестер і напівсестер на 8,10 % і 9,08 % відповідно [10].

В дослідженнях М. Оjala доведено, що жеребці – плідники спеціалізованих рисистих порід з високою жвавистю мали тим нижчі відтворні якості в порівнянні з жеребцями, жвависть яких була середньою або нижче за середню [11].

В обговореннях з питань племінної роботи з орловською рисистою породою висловлювалася думка і наводилися приклади, що саме жеребцям – плідникам, які мають найкращі показники жвавості та екстер'єрні оцінки, властиві знижені показники відтворних якостей [12].

Матеріали та методи досліджень З метою покращання племінної роботи в масовому конярстві необхідно використання жеребців - плідників запряжних порід, зокрема, орловської рисистої. Для відбору жеребців - поліпшувачів необхідно було визначитися з основними ознаками та показниками їх розвитку. До них відносяться:

- проміри, які дають уяву про розвиток жеребця;
- показники роботоздатності, які характеризують конституційну міцність, розвиток кровоносної та серцево-судинної систем.

Важливими ознаками для жеребця-плідника є ті, що характеризують його відтворні якості (коефіцієнт зажереблюваності та благополучного вижереблення) [5, 8].

Тому одним з завдань дослідження є визначення відтворних характеристик жеребців – плідників в зв'язку з їх жвавистю.

Характеристика селекційних ознак жеребців-плідників різних ліній проводилась за методиками рангової оцінки окремих ознак та визначення сум рангів за певними групами ознак [11].

Ці показники вивчалися на підставі даних про жеребців-плідників орловської рисистої породи, які були внесені в «Каталог жеребців-плідників рисистих порід, атестованих до племінного використання на 2006 – 2015 роки» [13]. Всього в каталозі наведені дані про походження, випробування, бонітувальні оцінки та племінне використання 73 жеребців-плідників орловської рисистої породи. У відповідності до мети проведення досліджень нами були виділені ті жеребці, по яких була наведена інформація не менше ніж за 3 роки племінного використання в кількості 41 голови.

У зв'язку з тим, дані про частину жеребців-плідників не включали експертну оцінку екстер'єру, цю ознаку не враховували, хоча вона є однією з найважливіших в селекції орловської рисистої породи.

Аналіз співвідношення жвавості з іншими селекційними ознаками проводили за загальноприйнятими в селекції породи класами: 2.05 і жвавіше, 2.05.1 – 2.08, 2.08,1 і тихіше.

Зв'язок промірів з іншими показниками вивчали за 2 класами – рисаки великого росту (164 см в холці і вище) і середні та дрібні (163 см в холці і нижче)

Для виконання мети досліджень нами були поставлені такі завдання:

- дати порівняльну оцінку жвавості жеребців-плідників різних ліній та всього поголів'я в цілому;
- оцінити рівень оцінки екстер'єру жеребців-плідників різних ліній та всього поголів'я в цілому;

- визначити показники відтворної здатності жеребців-плідників різних ліній та всього поголів'я в цілому.

Результати досліджень. Проміри характеризують ріст та розвиток коня і для орловської рисистої породи є однією з важливих селекційних ознак. Досліджене поголів'я жеребців-плідників характеризувалося досить великим розкидом за межами основних промірів. По висоті в холці межі складали 154...172 см, косяй довжині тулуба 159...173 см, обхвату грудей 173...196 см, обхвату п'ястка 19...23 см.

Як свідчать дані табл. 1, жеребці – плідники в цілому мали близькі до середніх по породі показників проміри: 161,9 – 165,0 – 185,3 – 20,95 см.

В цілому, найкращі рангові показники за сукупністю основних промірів мали представники ліній Воїна (середні проміри 165,5 – 170,0 – 189,0 – 23,0), Отбоя (середні проміри 165,5 – 167,3 – 186,5 – 21,4), сума рангів для яких складала, відповідно, 5 та 9 пунктів.

Найгірші рангові показники за сукупністю промірів мали представники ліній Пілота (середні проміри 160,9 - 163,3 - 184,2 - 20,7) та Піона (середні проміри 160,0 - 164,1 - 183,6 - 20,8) та Ісполнительного (середні проміри 161,0 – 163,0 – 185,0 - 20,3) з сумами рангів 22 – 24 пункти.

Середні індекси тілобудови (формату, обхватів грудей та п'ястку) становили, відповідно, 102,3- 114,9 - 13,1 %, тобто поголів'я має виражений запряжний тип.

Таблиця 1

Характеристика основних промірів

Лінія	Середні проміри				Сума рангів
	висота в холці, см	коса довжина тулуба, см	обхват грудей, см	обхват п'ястку, см	
Ісполнительного	161,0±1,96	163,0±0,58	185,0±0,77	20,3±0,73	24
Воїна	165,5±2,14	170,0±1,12	189,0±5,01	23,0±0,62	5
Пілота	160,9±1,81	163,3±0,78	184,2±2,12	20,7±1,01	20
Болтіка	162,0±1,78	165,0±1,01	183,0±0,84	21,4±0,93	18
Піона	160,0±2,14	164,1±0,78	183,6±1,19	20,8±1,94	24
Отбоя	165,5±4,15	167,3±2,15	186,5±2,55	21,4±0,73	9
Барчука	163,7±1,18	167,1±0,36	188,6±0,91	20,8±0,88	12
Ветра	159,0±1,99	166,0±0,91	193,0±3,38	21,0±0,37	16
Проліва	160,5±2,96	166,0±1,88	182,5±2,02	21,0±2,02	22
По всьому поголів'ю	161,94±3,42	165,20±3,58	185,32±4,42	20,95±0,75	-

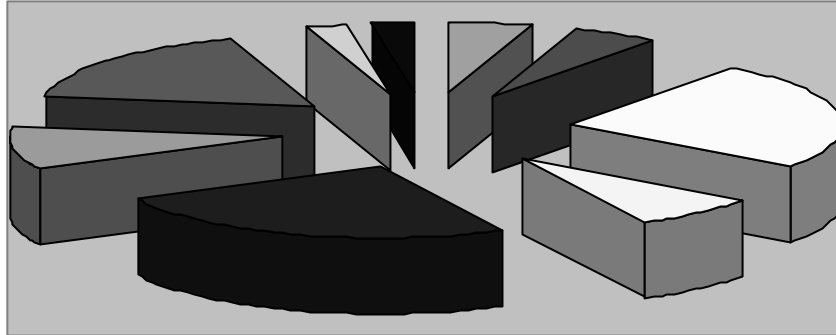
Серед дослідженого поголів'я більшість жеребців – плідників належала до класу 2.05.1 – 2.08 (39,0 %), кількість представників класів 2.05 і жвавіше та 2.08,1 і тихше була майже однаковою (29,3 та 31,7 %, відповідно). При аналізі змін промірів в зв'язку із класом жвавості виявилось, що із збільшенням абсолютного значення жвавості відбувається незначне та недостовірне збільшення промірів. Так, за даними табл. 2, найгірші проміри (161,5 – 164,4 – 183,6 – 20,7 см) мали жеребці – плідники класу 2.05 і жвавіше.

Проаналізоване поголів'я жеребців – плідників має різноманітне походження і відноситься до 9 ліній породи (рис. 1). Найбільше представлені 3 лінії

(Пілоата, Піона та Барчука), які складають 65,9 % дослідженого поголів'я. Відповідно даних попередньої таблиці, лише 1 з лідируючих ліній має високу суму рангів за промірами – Барчука.

За показником кращої жвавості на дистанцію 1600 м межі коливань склали 2.01,6. – 2.36,9 хв., сек.

■ Ісполнительного ■ Воїна □ Пілоата □ Болтіка ■ Піона ■ Отбоя ■ Барчука □ Встра ■ Проліва

Рис. 1. Розподіл жеребців - плідників за лініями

Величина коефіцієнтів мінливості варіювала в межах 2,41...5,62 %. Орієнтовно вважають, що якщо $C_v < 5\%$ - мінливість низька, при C_v від 5 до 10 % - середня і при $C_v > 10\%$ - висока.

Тобто, в даній виборці відмічено низьку мінливість промірних ознак, що свідчить про високий ступінь підібраності поголів'я. Незначна різниця за промірами жеребців різних класів за жвавистію обумовлена, в тому числі і таким фактором, як висока консолідованість поголів'я за цими ознаками [14].

Таблиця 2

Характеристика основних промірів жеребців-плідників різних класів жвавості

Клас	п, голів	Середні проміри			
		висота в холці, см	коса довжина тулуба, см	обхват грудей, см	обхват п'ястка, см
2.05 і жвавніше	12	161,5±3,08	164,4±3,51	183,6±3,88	20,7±0,44
$C_v, \%$		2,41	2,56	2,47	2,69
2.05.1 – 2.08	16	161,9±3,72	165,8±3,46	186,2±5,26	20,97±0,84
$C_v, \%$		2,88	2,74	3,48	5,19
2.08,1 і тихше	13	162,5±3,40	165,3±3,73	185,8±4,12	21,2±0,93
$C_v, \%$		2,81	3,32	2,95	5,62

Середня жвавистість жеребців - плідників класів 2.05 і жвавніше, 2.05.1 – 2.08 та 2.08. і тихше достовірно відрізнялась між собою, на відміну від їх відтворних якостей (табл. 3). Рівень зажереблюваності кобил для жеребців всіх класів коливався в межах 71,7...73,5 % з коефіцієнтами варіації 16,5...20,0 %, що свідчить про високу мінливість цього показника, не пов'язану із фактором жвавості.

Коефіцієнт благополучного вижереблення для жеребців - плідників всіх класів коливався в межах 88,7...91,0 % із середньою мінливістю на рівні

6,2...12,7 %. Тобто, репродуктивні якості жеребців плідників на відміну від кобил не залежали від їх жвавості.

Племінне використання жеребців - плідників класу 2.05 і жвавніше було недостовірно вищим, ніж для жеребців - плідників класу 2.08,1. і тихше. В цілому для всіх жеребців – плідників було характерно малоінтенсивне племінне використання (5,9...8,5 кобил/рік). Виходячи з того, що для жеребця – плідника адекватне племінне навантаження складає 15 – 20 кобил на рік, можна стверджувати, що племінний потенціал використовувався на рівні 29,5 – 56,7 %.

Відсутність достовірної різниці за племінним навантаженням пов'язана, насамперед, з високими показниками мінливості цієї ознаки, які коливалися в межах 35,2...37,0 %. Така велика мінливість пов'язана з тим, що інтенсивність племінного навантаження пов'язана не лише із класом жеребця або іншими ознаками, а і з особливостями того суб'єкта племінної справи в конярстві, де цій жеребець використовується.

Таблиця 3

Характеристика племінного використання жеребців-плідників різних класів жвавості

Клас	Середня жвавість, хв., сек.	Покрито кобил, гол.	Коефіцієнти, %	
			зажереблюваності	благополучного вижереблення
2.05 і жвавніше	2.04,0*** ± 0,81	8,52 ± 2,44	73,45 ± 13,94	91,02 ± 4,26
C _v ,%	0,90	35,19	27,53	6,22
2.05.1 – 2.08	2.06,9*** ± 0,64	7,32 ± 2,66	71,68 ± 7,75	89,63 ± 6,70
C _v ,%	0,61	49,99	16,46	9,27
2.08,1. і тихше	2.14,3 ± 4,62	5,88 ± 1,76	73,26 ± 12,11	88,67 ± 7,15
C _v ,%	5,71	37,01	19,97	12,65

Навпаки, інтенсивність племінного використання жеребців – плідників була ніяк не пов'язана з їх промірами. Так, за даними табл. 4, різниця в показниках племінного використання жеребців – плідників різних класів становила 0,77 кобил/рік при високій варіації ознаки на рівні 45,2...50,5 %. Відповідно, від жеребця – плідника, незалежно від його висоти в холці, було отримано 5,22...5,36 голови лошаг. Відповідно, такий низький вихід лошаг утруднює своєчасну оцінку жеребців – плідників за якістю потомства.

Жеребці з висотою в холці 163 см і нижче мали невірогідно вищі показники зажереблюваності (6,6 %) та благополучного вижереблення кобил (4,6 %). Відсутність вірогідності відрізень пов'язана з середнім та високими показниками коефіцієнтів варіації даної ознаки (7,9...26,8 %).

Орловська рисиста порода має розгалужену лінійну структуру, представники різних ліній якої мали суттєві відрізнення за основними селекційними ознаками. За даними таблиці 5, коливання показників середньої жвавості становило від 2.05,7 до 2.22,4 хв., сек.

Кращу жвавість мали жеребці – плідники ліній Пілота, найгіршу – представники лінії Ісполнительного. Плідники найменш жвавої лінії Ісполнительного

мали найбільше навантаження кобил на рік (10,5) і найкращий коефіцієнт благополучного вижереблення (97,5 %). Представники найбільш жвавої лінії Пілота мали середні ранги за іншими селекційними ознаками. Аналізуючи племінне використання визначили, що племінне навантаження плідників різних ліній суттєво відрізнялось, коливання становили 2,3...10,5 кобил/рік на жеребця – плідника.

Таблиця 4

Характеристика племінного використання в зв'язку із показниками основних промірів

Клас	Покрито	Зажеребіло	Народилось	Коефіцієнти, %	
				зажереблюваності	благополучного вижереблення
164 см і вище n=14	7,77 ± 2,07	5,36 ± 1,99	4,75 ± 1,93	68,10 ±12,97	86,66 ±6,96
Cv,%	36,09	45,23	49,17	26,81	11,31
163 см і нижче n=27	7,00 ± 2,64	5,22 ± 1,99	4,79 ± 1,81	74,69 ±10,07	91,29 ±5,62
Cv,%	47,42	50,46	51,27	17,51	7,93

Таблиця 5

Характеристика робоздатності та племінного використання коней

Лінія	Середня жвавість, хв., сек.	Ранг за середньою жвавістю	Ранг за середніми промірами	Коефіцієнт зажереблюваності, %	Ранг за показником зажереблюваності, %	Коефіцієнт Благополучного вижереблення, %	Ранг за показником благо- получного вижереблення, %	Сума рангів
Ісполнітельного	2.22,4	VIII	IX	67,1	VII	97,5	I	25
Воїна	2.08,5	V	I	72,4	IV	91,7	IV	14
Пілота	2.05,7	I	VI	74,0	III	94,6	III	13
Болтіка	2.14,5	VII	V	82,8	I	95,7	II	15
Піона	2.06,3	II	VIII	78,2	II	89,8	V	15
Отбоя	2.08,7	VI	II	63,3	VIII	84,6	VII	23
Барчука	2.07,2	IV	III	68,0	VI	88,7	VI	17
Ветра	2.07,2	IV	IV	45,3	IX	75,0	VIII	20
Проліва	2.06,4	III	VII	68,6	V	75,0	VIII	23
По всьому пого- лів'ю	2.08,2 ±3,56	-	-	73,00 ± 11,07	-	88,74± 6,14	-	-

Найкращі показники зажереблюваності мали жеребці – плідники лінії Болтіка, але за іншими ознаками вони знаходилися в числі гірших. Для порівняння жеребців – плідників різних ліній за всіма проаналізованими ознаками було розраховано сумарний ранговий показник, величина якого коливалася в межах 13 – 25 пунктів. Представники ліній Пілота, Воїна, Болтіка та Піона мали найвищі оцінки з коливаннями 13...15 пунктів.

Найгірші сумарні рангові показники мали представники ліній Ісполнительного і Проліва (23 – 25 пунктів).

Висновки:

1. В поголів'ї жеребців – плідників лінії Пілота, Піона та Барчука, більшість представників яких не відрізнялося крупним ростом. Найкращі рангові показники за сукупністю основних промірів мали представники ліній Воїна та Отбоя, найгірші - ліній Пілота, Піона та Ісполнительного. В цілому, досліджене поголів'я було високо консолідованим за промірними ознаками, величина коефіцієнтів мінливості варіювала в межах 2,41...5,62 %.

2. В цілому племінне навантаження складало 5,9...8,5 кобил/рік, для жеребців - плідників класу 2.05 і жвавіше воно було вищим, ніж для жеребців – плідників інших класів. Рівень зажереблюваності кобил для жеребців всіх класів коливався в межах 71,7...73,5 %; коефіцієнт благополучного вижереблення для жеребців - плідників всіх класів коливався в межах 88,7...91,0 %.

3. Різниця в показниках племінного використання жеребців – плідників різного росту становила 0,77 кобил/рік. Жеребці з висотою в холці 163 см і нижче мали невірогідно вищі показники зажереблюваності (6,6 %) та благополучного вижереблення кобил (4,6 %). Кращу жвавість мали жеребці – плідники ліній Пілота (2.05,7) та Піона (2.06,3), які мають низькі рангові оцінки за промірами; найгіршу – представники лінії Ісполнительного (2.22,4) з найгіршими показниками промірів. Виходячи з цілей використання жеребців – плідників в масовому конярстві, найбільш придатними є представники ліній Пілота, Воїна, Болтіка і Піона.

Бібліографічний список

1. Романова Г. Рабочая лошадь в условиях технического прогресса / Г. Романова // Коневодство и конный спорт. – 1973. – № 8. – С. 6.

2. Ковешников В. С. Резервы повышения эффективности / В. С. Ковешников // Коневодство и конный спорт. – 1981. – № 5. – С. 5–6.

3. Онищенко Ю. Конярство України може бути прибутковішим за експорт зерна [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.http/agravery.com/.../urij-onisenko-konarstvo-ukraini-moze-buti..

4. Рождественская Г. А. Орловский рысак / Рождественская Г. А. – Москва: Аквариум Бук, 2003. – 157 с.

5. Horses at Work: Harnessing Power in Industrial America [Електронний ресурс] Access mode: <https://books.google.com.ua/books?isbn=0674037901> -

6. Старчеус А. П. Кінь у присадибному і фермерському господарстві / А. П. Старчеус, В. І. Оненко. – Київ, 2001. – 112 с.

7. Соболев О. М. Робоча продуктивність рисистих та ваговозних коней в умовах селянських та фермерських господарств / О. М. Соболев // Таврійський науковий вісник / Херсон. держ. аграр. ун-т. – Херсон: Грінь Д.С., 2015. – Вип. 93. – С. 175 – 182.

8. Соколов Ю. Рабоче-пользовательное коневодство сегодня / Ю. Соколов // Коневодство и конный спорт. – 1993. – № 2. – С. 2–3.

9. Супрун И. А. Воспроизводительная способность кобыл орловской и русской рысистых пород при интенсивных ипподромных испытаниях [Электронный ресурс]. Режим доступа: <https://cyberleninka.ru/.../vosproizvoditelnaya-sposobnost-kobyl-orlovskoy-i-russkoy...>

10. Кассесинова Е. В. Роль кобыл высокого класса резвости в микроэволюции орловской рысистой породы лошадей [Электронный ресурс]. Режим доступа: www.dissercat.com/.../rol-kobyl-vysokogo-klassa-rezvosti-v-mikroevolyutsii-orlovsk.

11. Ojala M. Use of race records for breeding evaluation of trotters in Finland [Электронный ресурс]. Режим доступа: https://jukuri.luke.fi/bitstream/.../keljal_tiedote73a.pdf?...

12. Конференция "Содружество" (продолжение) - Форум [Электронный ресурс]: war.trotting.forum24.ru/?

13. Каталог жеребців-плідників рисистих порід, допущених до племінного використання / Н. В. Кудрявська, К. К. Згара, К. М. Саєнко, Т. В. Нечіпоренко, І. В. Ткачова, Д. А. Волков, О.О. Корнієнко / НААН, Ін-т тваринництва. – Харків, 2011. – 264 с.

14. Лакин Г. Ф. Биометрия: учеб. / Лакин Г. Ф. – Москва: Высшая школа, 1980. – С. 53–60.

References

1. Romanova, G. (1973). *Rabochaya loshad' v usloviyakh tekhnicheskogo progressa*. [Working horse in the conditions of technical progress]. *Konevodstvo i konnyy sport - Horse breeding and equestrian sport*, 8, 6 (in Russian).

2. Koveshnikov, B.C. (1981). *Rezervy povysheniya effektivnosti*. [Reserves for improving efficiency]. *Konevodstvo i konnyy sport - Horse breeding and equestrian sport*, 5, 5-6. (in Russian).

3. Onyshchenko, Yu. *Konyarstvo Ukrayiny mozhe buty prybutkovishym za eksport zerna* [Ukrainian horse breeding may be more profitable than grain exports]. Ukrainian horse breeding may be more profitable than grain exports (in Ukrainian) Available at: agravery.com/.../uriy-onisenko-konarstvo-ukraini-moze-butii..

4. Rozhdestvenskaya, G. A. (2003). *Orlovskiy rysak* [The Orlov trotter]. Moscow, 157 (in Russian).

5. *Horses at Work: Harnessing Power in Industrial America* Available at: <https://books.google.com.ua/books?isbn=0674037901>

6. Starcheus, A. P., Onenko V. I. (2001). *Kin' u prysadybnomu i fermerskomu hospodarstvi* [Horse in the household and farm]. Kyiv (in Ukrainian)

7. Sobol, O. M. (2015). *Robocha produktyvnist rysystykh ta vahovoznykh koney v umovakh selyanskykh ta fermerskykh hospodarstv* [Working efficiency of rice and weight horses in the conditions of peasant and farm enterprises]. *Tavriyskiy naukovyy visnyk - Tavriya Scientific Bulletin*, 93, 175–182 (in Ukrainian)

8. Sokolov, Yu. (1993). *Rabocheye pol'zovatel'noy konevodstvo segodnya* [Workable horse breeding today]. *Konevodstvo i konnyy sport. - Horse breeding and equestrian sport*, 2, 2-3. (in Russian).

9. Suprun, I. A. *Vosproizvoditel'naya sposobnost' kobyl Orlovskoy i russkoy rysistykh porod pri intensivnykh ippodromnykh ispytaniyakh* [Reproductive capacity of the Orlov and Russian trotter mares of in intensive hippodrome trials]. Available at: <https://cyberleninka.ru/.../vosproizvoditelnaya-sposobnost-kobyl-orlovskoy-i-russkoy...> (in Russian)

10. Kassinova, Ye. V. *Rol' kobyl vysokogo klassa rezvosti v mikroevolyutsiya*

Orlovskoy rysistoy porody loshadey. [The role of high-grade mares in the microevolution of the Orlov trotter breed of horses]. Available at: www.dissercat.com/.../rol-kobyl-vysokogo-klassa-rezvosti-v-mikroevolyutsii-orlovsk (in Russian).

11. Ojala M. *Use of race records for breeding evaluation of trotters in Finland.* Available at: https://jukuri.luke.fi/bitstream/.../keljal_tiedote73a.pdf?..

12. *Konferentsiya "Sodruzhestvo" (prodolzheniye) – Forum. [Commonwealth Conference (continued)]. – Forum (in Russian).* Available at: <http://www/wap.trotting.forum24.ru/?> (in Russian).

13. Kudryavs'ka, N.V., Zgara, K. K., Sayenko, K. M., Nechiporenko, T. V., Tkachova, I. V., Volkov, D. A., Korniyenko, O. O. (2011). *Katalog zhrebtsovo-proizvoditeley rysistykh porod, dopushchennykh k plemennomu ispol'zovaniyu [Catalog of stallions-breeders of germinated breeds, admitted for breeding use].* Karkiv, 264 (in Ukrainian)

14. Lakin, G. F. (1980). *Biometriya [Biometrics].* Moscow (in Russian).

ОЦЕНКА ПЛЕМЕННОГО ИСПОЛЬЗОВАНИЯ ЖЕРЕБЦОВ-ПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ ОРЛОВСКОЙ РЫСИСТОЙ ПОРОДЫ В СВЯЗИ С ИХ СЕЛЕКЦИОННЫМИ ХАРАКТЕРИСТИКАМИ

Соболь О. М., Херсонский государственный аграрный университет

В статье приведены результаты исследований поголовья коней - производителей орловской рысистой породы, которые были аттестованы на 2006 - 2015 годы для племенного использования в субъектах племенного дела по коневодству. Были проанализированы признаки промеры, резвость, репродуктивные качества. Жеребцы - производители принадлежали к 9 заводским линиям породы. По показателю лучшей резвости на дистанцию 1600 м пределы колебаний составляли 2.01,6. – 2.36,9 мин., Сек., Этот показатель не имел влияния на репродуктивные качества жеребцов производителей. Для всех жеребцов - было характерно малоинтенсивное племенное использование (5,9 ... .8,5 кобыл / год), племенное использование жеребцов - производителей класса 2.05 и резвее было более высоким. Рост жеребцов - производителей не имел влияния на интенсивность племенного использования. Наиболее пригодными для использования в массовом коневодстве были представители линий Пилота, Воина, Болтика и Пиона.

Ключевые слова: орловская рысистая порода, жеребцы - производители, линии, промеры, резвость, репродуктивные качества

ORLOV TROTTER STALLIONS BREEDING USE EVALUATION ROCK WITH THEIR SELECTION CHARACTERISTICS

Sobol O. M., Kherson State Agrarian University

The article presents the results of research of the number of sires of the Orlov trotter breed, which were certified for 2006 – 2015 for breeding in the subjects of horse stud breeding. The characteristics of measurement, speed, and reproductive qualities were analyzed. Stallions - producers belonged to 9 stub breed lines. In terms of best speed at a distance of 1600 m, the limits variation were 2.01.6. –2.36.9 min., sec. This characteristic had no effect on reproductive qualities of sires. For all sires there was a characteristic the low-intensity breeding using (5.9 ... .8.5 mares / year), reproduction using of sires of class 2.05 and faster was high. The growth of sires had no effect on the intensity of breeding using. The most suitable for using in mass horse breeding were representatives of the Pilot, Voin, Boltik and Pion lines.

Key words: Orlov trotting breed, sires, lines, measurements, speed, reproductive qualities